

МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Вучэбна-метадычнае аб'яднанне па гуманітарнай адукацыі

ЗАЦВЯРДЖАЮ

(подпіс)

2015 г.

(дата зацвярджэння)

Рэгістрацыйны № ТД-_____/тып.

ГІСТОРЫЯ МУЗЕЙНАЙ СПРАВЫ

**Тыпавая вучэбная праграма па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці
1-23 01 12 Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны
(па накірунках)**

УЗГОДНЕНА

Старшыня Вучэбна-метадычнага
аб'яднання па гуманітарнай адукацыі

(подпіс) А.В. Данільчанка

(дата) 2015 г.

УЗГОДНЕНА

Начальнік Упраўлення вышэйшай
адукацыі Міністэрства адукацыі
Рэспублікі Беларусь

(подпіс) С.І. Раманюк

(дата) 2015 г.

УЗГОДНЕНА

Прарэктар па навукова-метадычнай
работе Дзяржаўнай установы адукацыі
«Рэспубліканскі інстытут вышэйшай
школы»

(подпись) І.У. Цітовіч

(дата) 2015 г.

Эксперт-нормакантралёр

(подпіс) _____
(Імя, імя па бацьку, прозвішча)

(дата) 2015 г.

Мінск 2015

УКЛАДАЛЬНІК:

Гужалоўскі А.А., прафесар кафедры этналогіі, музейялогіі і гісторыі мастацтваў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, доктар гістарычных навук

РЕЦЭНЗЕНТЫ:

Кафедра гісторыі Беларусі і музейзнаўства Ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў»;

Лапцёнак І. Б., намеснік дырэктара па навуковай рабоце Інстытута культуры Беларусі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, кандыдат філалагічных навук.

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ Ё ЯКАСЦІ ТЫПАВОЙ:

Кафедрай этналогіі, музейялогіі і гісторыі мастацтваў гістарычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта

(пратакол № 8 ад 07.03.2014 г.);

Навукова-метадычным саветам Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта
(пратакол № 6 ад 20.06.2014 г.);

Навукова-метадычным саветам па гуманітарных навуках Вучэбна-метадычнага аб'яднання па гуманітарнай адукацыі

(пратакол № 3 ад 01.10. 2014 г.).

Адказны за рэдакцыю: Гужалоўскі А.А.

Адказны за выпуск: Гужалоўскі А.А.

Змест

1. Тлумачальная запіска	4
2. Прыкладны тэматычны план.....	7
3. Змест вучэбнай дысцыпліны.....	8
4. Інфармацыйна-метадычная частка.....	17

1. Тлумачальная запіска

Тыпавая вучэбная праграма па вучэбнай дысцыпліне «Гісторыя музейнай справы» прызначана для кіраўніцтва ў сваёй дзейнасці выкладчыка і студэнта. Адметнымі асаблівасцямі дадзенай тыпавой вучэбнай праграмы з'яўляюцца: абноўлены змест, акцэнтацыя на кампетэнтнасным падыходзе ў навучанні, значнае ўзмацненне ролі і долі самастойнай работы студэнта, выкарыстанне сучасных інавацыйных педагагічных тэхналогій. У рамках сумеснага супрацоўніцтва выкладчыка і студэнта праграма выступае своеасаблівым «навігатарам» набыцця ведаў, інфармацыйных і практыкаарыентаваных жыццядзейных уменняў.

Дысцыпліна «Гісторыя музейнай справы» базіруецца на вывучэнні гісторыі сусветнай культуры, усеагульнай гісторыі мастацтва, гісторыі матэрыяльнай культуры і з'яўляецца асновай для вывучэння дысцыпліны «Тэорыя і методыка музейнай справы», спецыяльных і факультатыўных дысцыплін.

Тыпавая вучэбная праграма дысцыпліны «Гісторыя музейнай справы» распрацавана ў адпаведнасці з наступнымі нарматыўнымі і метадычнымі дакументамі:

- Адукацыйны стандарт “Вышэйшая адукацыя. Першая ступень. Спецыяльнасць 1-23 01 12 Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны (па накірунках)” зацверджаны і ўведзены ў дзеянне пастановай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 30.08. 2013 № 88;
- Парадак распрацоўкі і зацвярджэння вучэбных праграм і праграм практыкі для рэалізацыі зместу адукацыйных праграм першай ступені вышэйшай адукацыі (зацверджана загадам Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 27.05.2013 № 405).

1.1. Характарыстыка вучэбнай дысцыпліны «Гісторыя музейнай справы»

Засваенне навукі прадугледжвае занёмства з яе гісторыяй. Гэта тычыцца навукі аб музеях – музейалогіі. Падчас гістарычных даследаванняў узнаўляецца карціна ўзнікнення музеяў, выяўляецца месца і роля музеяў у гісторыі культуры на кожным з яе этапаў, аналізуецца вопыт папярэднікаў – многіх пакаленняў музейных работнікаў і калекцыянераў, разглядаецца фарміраванне асобай сферы культурнай дзейнасці – музейнай справы. Гісторыя музейнай справы ўключае ў якасці арганічных структурных частак гісторыю камплектавання, уліку, захавання, аховы, вывучэння і выкарыстання музеямі культурнай спадчыны, а таксама рэфлексію гэтых працэсаў. Гісторыя музейнай справы аб'ядноўвае гісторыю музейнай палітыкі (музейнага заканадаўства, арганізацыю кіравання музеямі, музейнага будаўніцтва), гісторыю музейалогіі (станаўлення тэорыі і методыкі

музейнай работы), а таксама гісторыю музейнай практыкі (навукова-фондавай, экспазіцыйна-выставачнай і культурна-асветніцкай работы).

1.2. Мэты і задачы дысцыпліны «Гісторыя музейнай справы»

Асноўныя мэты выкладання дысцыпліны:

- садзейнічанне фарміраванню гарманічнай асобы і навукова абгрунтаванага светапогляду;
- фарміраванне асобы студэнта як грамадзяніна, этнічна талерантнага, з глыбокім разуменнем задач музейнай справы і аховы гісторыка-культурнай спадчыны;
- фарміраванне здольнасці да крэатыўнага і крытычнага мыслення ў сацыяльна-пераўтваральнай і прафесійнай дзейнасці, станаўленне сучаснага стылю навукова-практычнага мыслення;
- фарміраванне фундамента музеялагічных ведаў на падставе вывучэння дасягненняў сусветнай і айчыннай музеялагічнай думкі.

Задачи вывучэння дысцыпліны:

- даць студэнтам глыбокія веды гістарычных асноў музеялогіі, выдзяляючы яе спецыфіку, раскрываючы прынцыпы і метады музейнай работы ў гістарычнай перспектыве;
- даць студэнтам сістэмныя веды аб найважнейшых этапах развіцця музейнай справы ў сусветным маштабе;
- пазнаёміць з асноўнымі этапамі развіцця музейнай справы Беларусі, прадэманстраваць яе асаблівасці ва ўсходнеславянскім кантэксце;
- сфарміраваць у студэнтаў навукова-даследчыя і практычныя навыкі;
- садзейнічаць падрыхтоўцы шырока адукаваных, творчых, з крытычным мысленнем спецыялістаў, здольных да аналізу і прагназавання складаных культурных працэсаў і авалоданню метадыкай правядзення гісторыка-культурных даследаванняў.

1.3. Патрабаванні да ўзроўню засваення зместу дысцыпліны

У выніку вывучэння дысцыпліны студэнт павінен ведаць:

- асноўныя этапы развіцця музейнай справы буйнейшых краін свету;
- гістарычны шлях, пройдзены музейнай справай Беларусі;

- асноўныя паняцці тэорыі і методыкі гісторыі музейнай справы;
- роль музеяў у развіцці культуры чалавецтва.

студэнт павінен умець:

- выкарыстоўваць асноўныя паняцці, законы і фактычны матэрыял па гісторыі музейнай справы ў тэарэтычнай, метадычнай і практычнай музейнай дзейнасці;
- аналізаваць крыніцы па гісторыі музейнай справы Беларусі;
- даць характарыстыку гісторыі музейных устаноў, фарміраванні музейнага фонду буйнейшых краін свету;
- аналізаваць вопыт музейнага будаўніцтва ў асобных рэгіёнах і краінах;
- вызначаць месца і ролю музеяў Беларусі ў развіцці сусветнай культуры.

студэнт павінен валодаць:

- асноўнымі метадамі гісторыка-музейных даследаванняў;
- гістарыяграфічнымі, крыніцазнаўчымі і метадычнымі прыёмамі вывучэння гісторыі музейнай справы.

На вывучэнне дысцыпліны «Гісторыя музейнай справы» разлічана 144 гадзіны, з іх 84 гадзіны аўдыторныя, прыкладнае размеркаванне якіх па відам заняткаў уключае 52 гадзіны лекцый і 32 гадзіны семінарскіх.

2. Прыкладны вучэбна-тэматычны план
Спецыяльнасць 1-23 01 12 Музейная справа і ахова гісторыка-
культурнай спадчыны (па напрамках)

Назва модуля	Агульная колькасць аўдыторных гадзін	У тым ліку	
		Лекцыі	Практыч- ныя заняткі
1. Асноўныя тэарэтыка-метадалагічныя паняцці, крыніцазнаўства і гістарыяграфія гісторыі музейнай справы і аховы помнікаў	8	6	2
2. Перыяд дамузейнага збіральніцтва	10	6	4
3. Узнікненне музея як сацыяльнага інстытута ў эпоху Адраджэння	10	6	4
4. Фарміраванне музея як сацыяльнага інстытута ў эпоху Асветы	10	6	4
5. Пераўтварэнне музеяў у публічныя ўстановы ў першай палове XIX ст.	10	6	4
6. Пашырэнне музейнай сеткі і спецыялізацыя музеяў у другой пал. XIX – пачатку XX ст.	10	6	4
7. Асноўныя тэндэнцыі развіцця музейнай справы паміж двума сусветнымі войнамі	12	8	4
8. Асноўныя тэндэнцыі развіцця музейнай справы ў другой пал. XX ст.	14	8	6
Усяго:	84	52	32

3. Змест вучэбнай дысцыпліны

Модуль 1. Асноўныя тэарэтыка-метадалагічныя паняцці, крыніцазнаўства і гістарыяграфія гісторыі музейнай справы і аховы помнікаў

Аб'ект і прадмет, метады навуковага даследвання гісторыі музейнай справы. Асноўныя катэгорыі. Этымалогія слова «музей». Дыферэнцыяцыя паняццяў «музейная справа», «музей». Уяўленне аб музеі як сацыякультурным інстытуце памяці. Значэнне гісторыі музейнай справы для гісторыі культуры, навукі, адукацыі. Сувязь курса гісторыі музейнай справы з курсамі айчыннай і сусветнай гісторыі, гістарычнага краязнаўства.

Крыніцы вывучэння гісторыі музейнай справы. Пісьмовыя крыніцы. Арыгінальныя апісанні і каталогі музеяў. Музеязнаўчыя выданні: манаграфічныя даследванні, дапаможнікі, працы музеяў, музеязнаўчыя часопісы. Бібліяграфічныя паказальнікі і рэфератыўныя выданні па музейнай справе.

Гістарыяграфія гісторыі музейнай справы. Першыя спробы разгляду этапаў развіцця музеяў: К. Найкель, І. Канальд. Агляд дзейнасці музеяў у працах першай паловы XIX ст.: К. Бецігер, Г. Клем. Асвятленне гісторыі развіцця асобных музеяў Расіі ў другой палове XIX ст.: «Агляд гісторыі музеяў Імператарскай Акадэміі навук»; каталогі вайсковых музеяў. Першае абагульняючае даследванне па гісторыі музейнай справы. Д. Мэры і яго канцэпцыя аб залежнасці развіцця музеяў ад узроўню культуры грамадства. Вывучэнне гісторыі асобных музеяў краін Еўропы і Расіі. Даследванні В. Шэрэра па гісторыі нямецкіх мастацкіх музеяў, І. Шлосэра аб развіцці музейнай справы ў перыяд Рэнесансу, Ф. Шміта аб гісторыі развіцця музеяў Еўропы, Г. Маліцкага аб музеях Расіі. Працы па гісторыі прыватнага калекцыянерства твораў мастацтва Ф. Тэйлар, А. Уітлін. Праблемы гісторыі музеяў і пытанні рэфармавання музейнай справы ў другой палове XX ст. у даследваннях К. Шрайнера, Дж. Льюіса, А. Уітлін. Работы Э. Алехсандэра аб дзейнасці буйных рэфарматараў музейнай справы на Захадзе і напрамках працы асобных груп музеяў. Дзейнасць сучасных расійскіх даследчыкаў па вывучэнню гісторыі музейнай справы і дзяржаўнай палітыкі ў гэтай галіне. Працы А.М. Разгона, С.А. Каспарынскай, А.І. Фралова. Распрацоўка праблем гісторыі музейнай справы на Беларусі: Б.Брэжга, Л.В. Аляксееў, Г.А. Каханойскі.

Модуль 2. Перыяд дамузейнага збіральніцтва

Збіральніцтва прадметаў музейнага значэння ў Старажытным свеце. Зборы эканамічнага значэння. Зборы сацыяльнага прэстыжу. Магічныя і

іншыя рытуальныя зборы. Зборы як праяўленне групавой прыналежнасці. Зборы як сродак стымулявання цікавасці да навакольнага свету. Зборы як сродак эмацыянальнага ўспрыяцця. Перадмузейныя зборы каштоўнасцей у перыяд старажытных цывілізацый. Скарбніцы ў храмах, бібліятэках у Старажытным Егіпце, Асірыі, Вавілоне. Бібліятэка Ашурбанапала.

Зборы мастацкіх твораў (скульптура, мастацкая кераміка) у Старажытнай Грэцыі. Храмы Афін, Зеўса, Аполлона, Дзяметры, Дзіяніса як правобразы музеяў мастацтва. Пінакатэка на Акрополі ў Афінах (V ст. да н. э.). Гліптатэкі (сховішчы скульптур), гліпцікаты (сховішчы дробнай пластыкі). Урачыстыя агульнагрэчаскія святы.

Паяўленне калекцый камей, шкла, карцін, дываноў, статуй і іншых мастацкіх прадметаў у Старажытным Рыме. Галерэі Гая Верэса, Сулы. Калекцыя імператара Аўгуста. Паяўленне першых каталогаў і вопісаў калекцый. Александрыйскі Мусейён. Зборы Старажытнага свету і публіка.

Перадмузейныя зборы ў эпоху сярэднявечча: зборы эканамічнага характару ў рэзідэнцыях феодалаў, калекцыі магічнага характару прадметаў у храмах, рэлікварыі.

Старажытнабеларускае збіральніцтва. Княжацкія і манастырскія зборы старажытнасцей. Захаванне рэчаў у культавых мэтах і ў якасці сведкаў мінулага. Скарбніца вялікіх князей літоўскіх у Вільні.

Модуль 3. Узнікненне музея як сацыяльнага інстытута ў эпоху Адраджэння

Гісторыка-культурныя перадумовы станаўлення культуры Адраджэння. Асаблівасці сацыяльна-эканамічнага развіцця Еўропы: пераарыентацыя гандлевых шляхоў, развіццё раместваў, гандлю. Эпоха геаграфічных адкрыццяў. Змены ўяўленняў аб свеце. Гуманізацыя культуры. Культ розуму і ведаў. Уздым цікавасці да мінулага, гістарычнага вопыту чалавецтва. Павышэнне цікавасці да сістэматычнага калекцыяніравання аб'ектаў прыроды.

Адраджэнне прыватнага збіральніцтва. Мастацкія калекцыі дынастыі Медзічы ў Фларэнцыі, Ганзага ў Мантуі, Монтэфельтра ва Урбіна. Мецэнацкая і калекцыянерская дзейнасць рымскіх пап у Рыме: Сікст IV, Юлій II, Леў X. Пачатак археалагічных раскопак у Рыме. Антыкварыюм Вітэльсбахаў у Мюнхене. Мастацкі збор дынастыі Габсбургаў. Кунсткамера ў замку Амбрас. Мастацкія зборы ў палацах Эскарыял і Алькасар. Мецэнацкая і калекцыянерская дзейнасць Францыска I Валуа. Т. Хэйворд і пачатак збіральніцтва і вывучэння артычнай спадчыны ў Англіі.

Вучоныя-калекцыянеры і збіральнікі-арыстакраты. Узнікненне сацыяльных функцый музея. Стварэнне калекцыянерамі таксанамічных схем: Ф. Кальчалары (Верона), М. Меркаці (Рым), Ф. Імперата (Неапаль). Стварэнне калекцый экзатычных мінералаў, раслін, жывёл. Анатамічныя

музеі і тэатры. Дзяржаўныя скарбніцы: лонданскі Таўэр, Вавельскі замак у Кракаве, Зброяная палата ў Маскве.

Узнікненне першых музеяў. «Галерэя», «студыёла», «гардароба», «кунсткамера», «мюнц-кабінет». Зараджэнне гістарычных, мастацкіх і прыродазнаўчых музеяў. Узнікненне музейнай тэрміналогіі. У. Альдравандзі, Дж. Вазары.

Прыватнае збіральніцтва на Беларусі. Узнікненне збора Радзівілаў у Нясвіжскім замку. Зборы Сапегаў, Астрожскіх, Прозараў.

Модуль 4. Фарміраванне музея як сацыяльнага інстытута ў эпоху Асветы

Палітыка "асветнага абсалютызму" і яго ўплыў на культурныя працэсы. Абсалютызацыя ролі навукі. Новыя класіфікацыі ведаў. Панаванне рацыяналізму і універсалізму. Значэнне навуковых таварыстваў і універсітэтаў у культурным жыцці эпохі.

Першыя спробы групування прадметаў музейнага значэння ў калекцыях і музеях. Фарміраванне ўяўленняў аб музейных экспанатах як базе для асветы і навуковых даследаванняў. Змены сацыяльных функцый збіральніцтва і сацыяльнага складу збіральнікаў. Універсальны характар прыватных збораў. Палацавыя калекцыі жывапісу: Луўр (Парыж), Цвінгер (Дрэздэн), Імператарская галерэя (Вена), галерэя Квірынальскага палаца ў Рыме.

Нараджэнне Эрмітажа як збору заходне-еўрапейскага жывапісу (1764). Новы тып музея, заснаванага на закупках твораў мастацтва. Роля Эрмітажа у развіцці рускай мастацкай культуры. Калекцыі Я. Бруса, Д. Галіцына, П. Мусіна-Пушкіна, Н. Юсупава. Найбольш распаўсюджаныя тыпы музейных збораў у Еўропе: кунсткамеры, пінакатэкі, арсеналы, цэйхгаузы, рэлікварыі, скарбніцы (сховішчы нацыянальных рэліквій), мюнц-кабінеты (калекцыі манет і медалёў).

Адкрыццё першых публічных прыродазнаўчых музеяў у Еўропе: Кунсткамера ў Пецябургу (1719), Брытанскі музей у Лондане (1753). Дзейнасць Пятра I па стварэнню музейных калекцый. Адкрыццё першага публічнага музея ў Прыбалтыцы (Рыга, 1773). Стварэнне першага музея на амерыканскім кантыненте (1773).

Узнікненне мастацкіх выставак. «Салоны» Дзідро. Музеі навуковых таварыстваў і іх музеяў. Роля энцыклапедыстаў у развіцці музейнай справы. Адкрыццё для публічнага агляду Луўра (1793). Новыя формы музейнай прэзентацыі (панарамы, паноптыкумы). Абмежаванасць для наведвання шырокамі коламі насельніцтва першых публічных музеяў.

Ідэалогія Асветы і развіццё прыватнага збіральніцтва на Беларусі. Музеі вучэбных устаноў на беларускіх землях у другой пал. XVIII ст.: мэты, задачы, лёс. Музеі Полацкага езуіцкага калегіўма, Гродзенскай

медыцынскай школы, Віленскага універсітэта. Элементы вайсковых калекцый у магнацкіх зборах (Нясвіж, Дзярэчын і інш.). Новыя тэндэнцыі ў прыватным збіральніцтве. Мастацкія галерэі і прыродазнаўчыя зборы І. Храптовіча, А. Тызенгауза. Калекцыя Г. Ябланоўскай у Семяцічах. Роля збіральнікаў Беларусі ў развіцці мастацтва, прыродазнаўства, дакладных навук.

Модуль 5. Пераўтварэнне музеяў у публічныя ўстановы ў першай палове XIX ст.

Асноўныя сацыяльна-эканамічныя і палітычныя фактары развіцця музеяў у першай палове XIX ст. Рамантызм як мастацкі напрамак і агульнакультурны рух, яго ўплыў на фарміраванне новага светапогляду. Ідэя ўніверсалізму чалавечай прыроды і гісторыі.

Дэмакратызацыя публічных музеяў пад уплывам ідэй буржуазных рэвалюцый канца XVIII ст. Стварэнне нацыянальных музеяў. Музей Прада ў Мадрыдзе (1819). Адкрыццё Лонданскай нацыянальнай галерэі (1824). Старая Пінакатэка ў Мюнхене (1836). Узнікненне ваенна-гістарычных музеяў. Бурлівы росквіт мастацтвазнаўства. Адкрыццё новых мастацкіх музеяў. «Залаты век» музеяў мастацкага профілю. «Музей Напалеона» і яго уплыў на развіццё музейнай справы.

Новыя формы папулярызацыі ведаў пра грамадства і прыроду: панарамы, Амерыканскі музей Ф. Барнума, паноптыкум мадам Цюсо. З'яўленне навуковых метадаў паказу экспанатаў у музеях. «Акадэмічны рад» (*Gallerea progressiva*). Адыход ад выключнай зацікаўленасці ў антычнай спадчыне. З'яўленне зацікаўленасці да мясцовай даўніны. К. Томсэн і Музей паўночных старажытнасцей у Капенгагене (1819). Узнікненне руху за ахову і рэстаўрацыю нерухомай гісторыка-культурнай спадчыны. Геаграфічнае пашырэнне музейнай дзейнасці – першыя публічныя музеі ў Капштаце (1795), Калькуце (1814), Рыа-дэ-Жарэйра (1815), Буэнас-Айрэсе (1823), Бухарэсце (1830), Квебеку (1836), Гаване (1847).

Рэарганізацыя Эрмітажа і Збройнай палаты. Уплыў перадавога грамадска-палітычнага руху на стварэнне новых музеяў і распрацоўку праектаў заснавання нацыянальных музеяў. Праекты Ф. Адэлунга, З. Валконскай, Т. Зана. «Рускі музеў Паўла Пятровіча Свінына». Дзейнасць мецэнатаў і навуковых таварыстваў. Навуковыя экспедыцыі і стварэнне этнаграфічных музеяў і калекцый. І. Крузэнштэрн, Ф. Літке, Н. Пржэвальскі, М. Міклуха-Маклай і іх роля ў стварэнні музейных калекцый. Навуковыя экспедыцыі ў Егіпет, на Блізкі Усход, у Грэцыю. Узрост нацыянальнай свядомасці ва ўскраінных дзяржавах Еўропы і яго ўплыў на адкрыццё музеяў.

Росквіт прыватных калекцый на Беларусі. Узнікненне крыніцазнаўчага і мастацтвазнаўчага падыходаў у збіральніцтве. Я. і К. Тышкевічы, А.

Плятэр, А. Праздэцкі. Роля прыватнага збіральніцтва на Беларусі ва ўмовах адсутнасці агульнадаступных музеяў. Калекцыі М. Румянцава ў Гомельскім палацы, І. Саболюшчыкава ў Віцебску, «кабінет» М. Гаўсмана ў Мінску. Стварэнне і дзейнасць сельскагаспадарчага музея ў Гора-Горацкім земляробчым інстытуце.

Модуль 6. Пашырэнне музейнай сеткі і спецыялізацыя музеяў у другой пал. XIX – пачатку XX ст.

Уплыў навуковых адкрыццяў, развіцця гандлю, вытворчасці, транспарту на музейную справу. Павялічэнне колькасці спецыялізаваных музеяў: мастацкіх, прыродазнаўчых, навукова-тэхнічных, гістарычных. Тэхнічная рэвалюцыя. Стварэнне першых прамысловых музеяў. Лонданская сусветная выстаўка (1851) і яе роля ў развіцці музейнай справы: Южна-Кенсінгтонскі музей у Лондане (1852), Аўстрыйскі мастацка-прамысловы музей у Вене (1864), Нямецкі музей раместваў у Мюнхене (1903). Лекторыі і тэматычныя экскурсіі.

Шпаркае павялічэнне калекцый «старых» музеяў і пераўтварэнне іх ва ўстановы энцыклапедычнага характару (Луўр, Брытанскі музей, Эрмітаж). Буйнейшыя новыя музейныя праекты (Востраў музеяў у Берліне, Палац прыроды і Палац мастацтваў у Вене, музей «Метраполітэн» у Нью-Ёрку, Смітсанаўскі інстытут у Вашынгтоне, галерэя «Тэйт» у Лондане). Фарміраванне спецыяльных гістарычных дысцыплін і ўзнікненне новых спецыялізаваных музеяў гістарычнага профілю. Навуковыя гістарычныя таварыствы і іх ўплыў на дзейнасць музеяў.

Пачатак рэгіянальнага краязнаўчага руху і масавае ўзнікненне музеяў мясцовага краю. Іх сувязь з нацыянальнымі рухамі у шматнацыянальных імперскіх дзяржавах. Рост цікавасці да мясцовай гісторыі.

Росквіт музейнай дзейнасці ў Расійскай імперыі на пачатку XX ст. Таварыства перасоўных выставак. Роля дзяржаўных ініцыятыў, а тасам мецэнатаў і калекцыянераў у пашырэнні музейнай сеткі краіны. Дзяржаўны гістарычны музей, галерэя братаў Траццяковых, музей прыгожых мастацтваў І. Цвятаева, Палітэхнічны музей у Маскве. Рускі музей імя Аляксандра III, мастацка-прамысловы музей у Пецярбурзе. Узнікненне першых літаратурна-мемарыяльных музеяў.

Фарміраванне сучаснай структуры музейных устаноў. Падзел фондаў і экспазіцый. Новыя экспазіцыйныя рашэнні. Скансэны, мемарыялы, батальныя панарамы. Спецыялізацыя музейнай прафесіі. Адасабленне захоўвання, рэстаўрацыі, папулярызацыі калекцый у самастойныя напрамкі прафесійнай дзейнасці. Фарміраванне музейнай грамадскасці. Музеязнаўчыя з'езды і выданні.

Уздым музейнага руху на Беларусі. Узнікненне Віленскага музея старажытнасцей і яго роля ў захаванні і папулярызацыі нацыянальнай гістарыка-культурнай спадчыны. Роля беларускай інтэлігенцыі ў стварэнні музея ў Вільні. Стварэнне на беларускіх землях музеяў і выставак эканоміка-

тэхнічнага профілю. Прамысловыя выстаўкі, музеі пры палатах дзяржаўных маемасцей, статыстычных камітэтах.

Асноўныя фактары павялічэння колькасці музеяў у Беларусі на пачатку XX ст. Дэмакратызацыя грамадскага жыцця, уздым нацыянальнага руху. Дзейнасць навуковых і царкоўна-археалагічных таварыстваў, архіўных камісій, земстваў, вучэбных устаноў па стварэнні музеяў. Першыя профільныя і галіновыя музеі. Роля інтэлігенцыі ў развіцці музейнай справы. Дзейнасць Е.Р. Раманава. Выставачная дзейнасць Таварыства аматараў прыгожых мастацтваў. Павышэнне якаснага і колькаснага паказчыкаў у прыватным збіральніцтве канца XIX – пачатку XX ст.: І. Луцкевіч, В. Федаровіч, І. Каладзеў, Э. Гуттэн-Чапскі, А. Ельскі, Г. Татур. Музейная сетка Беларусі напярэдадні I сусветнай вайны. Падзеі вайны і лёс беларускіх музеяў. Кансервацыя і эвакуацыя калекцый. Страта часткі музейнага фонду.

Модуль 7. Асноўныя тэндэнцыі развіцця музейнай справы паміж двума сусветнымі войнамі

Асаблівасці развіцця музейнай справы ў ліберальна-дэмакратычных краінах Заходняй Еўропы і ў ЗША. Шпаркае павялічэнне колькасці музейных устаноў розных профіляў. Наладжванне міжнароднага супрацоўніцтва ў рамках Лігі нацый. Пашырэнне выдання музейнай літаратуры і перыядычных выданняў. Развіцце мастацкіх музеяў. Пашырэнне сеткі музеяў прыкладнага і сучаснага мастацтва. Нацыянальны Музей сучаснага мастацтва у Парыжы (1937). Этнаграфічныя музеі. Музей чалавека ў Парыжы і яго роля ў распаўсюджванні ідэй гуманізма, агульначалавечых каштоўнасцей. Буйнейшыя музейныя праекты, рэалізаваныя ў ЗША: Музей сучаснага мастацтва ў Нью-Ёрку (1929), «Грынфілд Вілідж» (1929), «Каланіяльны Ёільямсбург» (1934), Музей Гугенгейма ў Нью-Ёрку (1939), Нацыянальная галерэя ў Вашынгтоне (1941). Навукова-тэхнічныя і гістарычныя музеі.

Асаблівасці развіцця музеяў у таталітарных і аўтарытарных краінах (Італія, Германія, Японія). Ідэалагізацыя і палітызацыя музейнай справы. Падпарадкаванасць музейнай справы ідэалагічным установам. Музей Рымскай імперыі (1926), музей Мусаліні (1938) у Рыме. Дзейнасць музеяў мясцовага краю нацысцкай Германіі па выхаванню «сапраўдных немцаў». Перабудова дзейнасці нямецкіх ваенна-гістарычных музеяў. Масавое знішчэнне твораў «яўрэйска-бальшавіцкага мастацтва». Рэпрэсіі супраць прагрэсіўных музейных супрацоўнікаў.

Першыя законадаўчыя акты савецкага ўрада ў галіне музейнай справы. Нацыяналізацыя, улік, рэгістрацыя культурных і навуковых каштоўнасцей. Стварэнне дзяржаўных органаў кіравання музеямі. Усерасійская калегія па справах музеяў і ахове помнікаў мастацтва і даўніны. Стварэнне дзяржаўнага музейнага фонду, музейнай сеткі, музейных устаноў новых профіляў. Пралетарскія музеі, музеі-ансамблі, гісторыка-

рэвалюцыйныя і мемарыяльныя музеі. Удзел грамадскасці ў музейным будаўніцтве.

Роля музеяў у вывучэнні гістарычнага мінулага і прыроды Беларусі. Заканадаўчая база і арганізацыйнае кіраўніцтва музейнай дзейнасцю ў БССР. Беларускі дзяржаўны музей (1923) і яго аддзяленні. Музеі і краязнаўчы рух. Ведамасныя музеі ў БССР. Першы Усерасійскі музейны з'езд (1930) і яго ўздзеянне на развіццё музейнай справы ў СССР. нарада музейных супрацоўнікаў БССР (1932). Звяздзенне задач музейнай дзейнасці да задач палітасветы. Ператварэнне экспазіцый у ілюстратыўны ідэалагічны матэрыял. Барацьба з «рэчавым фетышызмам». Усеахапляючая ідэалагізацыя і палітызацыя музейнай справы. Пагаршэнне навукова-даследчай, збіральніцкай і фондавай працы. Продаж каштоўнейшых музейных рэчаў за мяжу, фізічнае знішчэнне помнікаў культуры. Рэпрэсіі ў адносінах да музейных працаўнікоў, краязнаўцаў. Стварэнне (1921) і развіццё Беларускага музея імя І. Луцкевіча у Вільні. Гісторыка-археалагічны (1922) і Прыродазнаўчы (1926) музеі ў Гродне. Краязнаўчыя і мемарыяльныя музеі ў Заходняй Беларусі.

Модуль 8. Асноўныя тэндэнцыі развіцця музейнай справы ў другой пал. XX ст.

Асноўныя накірункі развіцця музейнай справы ў ліберальна-дэмакратычных краінах пасля Другой сусветнай вайны. Лёс культурных каштоўнасцей, вывезеных гітлераўцамі з заваяваных краін. Міжнародна-прававыя нормы аб рэстытуцыі культурных каштоўнасцей. Уплыў навукова-тэхнічнага прагрэсу і павелічэння вольнага часу на рост значэння музеяў у агульнай культуры чалавецтва. Павелічэнне колькасці музеяў у свеце. Удзел міжнародных арганізацый у дзейнасці музеяў розных краін. Роля UNESCO ў ахове культурных каштоўнасцей, у культурным супрацоўніцтве. Стварэнне Міжнароднага савета музеяў (1946), яго структура, мэты, рэгіянальныя арганізацыі. Міжнародны цэнтр па даследванню пытанняў аховы і аднаўлення культурных каштоўнасцей (Рымскі цэнтр). Міжнародныя музейныя праекты. Алімпійскі музей ў Лазане (1982). Музеязнаўчая літаратура і перыёдыка. Міжнародны часопіс «Museum». Асаблівасці развіцця музейнай справы у розных рэгіёнах свету, у краінах з традыцыйнымі накірункамі музейнай практыкі і ў маладых краінах, якія сталі на шлях самастойнага развіцця. Буйнейшыя музейныя праекты: Нацыянальны антрапалагічны музей у Мехіка (1964), Нацыянальны музей паветраплавання і касманаўтыкі ў Вашынгтоне (1976), Горад навукі і тэхнікі ў Парыжы (1986), Музей навукі і тэхнікі на Тайвані (1986), Музей цывілізацыі ў Квебеку (1988). Новыя формы работы музейных устаноў. Тэндэнцыя канцэптуалізацыі музейнай дзейнасці. Пашырэнне сферы музеефікацыі: Актыўны музей фашызма і супраціву ў Берліне, карабель-

музей «Ваза» у Стакгольме, «вестыбюльныя» экспазіцыі ў карпаратыўных будынках. Адраджэнне цікавасці да этнічных каранёў. Экамузеі і новая музейялогія. Асаблівасці фарміравання і развіцця музейялогіі як навуковай дысцыпліны, стварэнне сеткі музейных даследчых і вучэбных цэнтраў у свеце. Музейная педагогіка і сацыялогія. Рацыяналізацыя музейнай дзейнасці, узнікненне музейнага маркецінга і менеджмента. Выкарыстанне інфармацыйных тэхналогій ва ўліковай і адукацыйна-асветніцкай дзейнасці. Музей і Інтэрнэт.

Асноўныя накірункі развіцця музейнай справы ў сацыялістычных краінах. Абнаўленне і вяртанне да жыцця музеяў СССР і краін усходняй Еўропы ва ўмовах пасляваенных цяжкасцей. Арганізацыйная структура і сістэма кіраўніцтва музейнай справай. Краязнаўчы музей – асноўны тып савецкай музейнай установы. Адраджэнне фундаментальных асноў ў музейнай справе СССР у другой палове 1950-х гг. Тэндэнцыі дэмакратызацыі жыцця краіны і іх уплыў на развіццё музеяў. Узмацненне захавальніцкай і навукова-даследчай працы пры захоўванні погляду на музей як на культурна-асветніцкую ўстанову. Фарміраванне сучаснай структуры музейнай сеткі: музеі падпарадкавання Міністэрства культуры, музеі ведамстваў і ўстаноў, грамадскія музеі. Размеркаванне музейных устаноў на тэрыторыі СССР. Пашырэнне музейнай сеткі. Стварэнне музеяў-запаведнікаў. Пастанова СМ СССР «Аб музейным фондзе Саюза ССР» (1965). Закон «Аб ахове і выкарыстанні помнікаў гісторыі і культуры» (1976). Стварэнне ў 1980-я гг. цэнтралізаваных музейных сістэм, музейных аб'яднанняў. Асаблівасці арганізацыі і развіцця музейнай справы ў асобных сацыялістычных краінах.

Характарыстыка асноўных накірункаў дзейнасці беларускіх музеяў у другой палове XX ст. Страты музеяў БССР падчас Вялікай Айчыннай вайны. Узнаўленне і развіццё органаў кіраўніцтва музейнай справай, музейнай сеткі рэспублікі. Заканадаўчая база музейнай дзейнасці. Стварэнне Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны (1943), Дзяржаўнага літаратурнага музея Я. Купалы (1944), Кобрынскага ваенна-гістарычнага музея (1948), аднаўленне Дзяржаўнага мастацкага музея БССР, Дома-музея А. Міцкевіча, Дома-музея І з'езда РСДРП, абласных і раённых краязнаўчых музеяў. Палітыка рэгламентацыі і стандартызацыі дзейнасці музеяў. Роля і месца ваенна-патрыятычнай тэматыцы ў камплектаванні музейных калекцый і іх выкарыстанні ў адукацыйна-асветніцкіх мэтах. Адкрыццё Музея абароны Брэсцкай крэпасці (1956). Мемарыяльныя музеі. Агульны працэс дэмакратызацыі жыцця краіны, узрастанне ўвагі да пытанняў аховы і выкарыстання помнікаў гісторыі і прыроды. Турыстычны рух. Дзяржаўны музей БССР (1964) – галоўны цэнтр па вывучэнні рухомай гісторыка-культурнай і прыроднай спадчыны рэспублікі. Дзяржаўны музей гісторыі рэлігіі і атэізму (1973), Беларускі дзяржаўны музей народнага дойлідства і побыту (1976), Музей старажытнабеларускай культуры АН БССР (1977), Веткаўскі раённы краязнаўчы музей (1978), Браслаўскі раённы краязнаўчы музей (1984), Аб'яднанне літаратурных музеяў БССР (1987), Музей гісторыі

тэатральнай і музычнай культуры (1990). Філіялізацыя музейных устаноў. Музеі-запаведнікі. Буйнейшыя ведамасныя музеі. Грамадскія музеі. Музейны фонд Беларусі. Умовы захавання, уліку, вывучэння і прэзентацыі музейных калекцый. Дзейнасць музеяў Рэспублікі Беларусь ва ўмовах суверэннай дзяржавы. Рэстытуцыя гісторыка-культурных каштоўнасцей. Пераацэнка сацыяльных функцый музеяў. Характарыстыка сучаснага становішча музейнай справы ў Рэспубліцы Беларусь. Перспектывы яе развіцця.

4. Інфармацыйна-метадычная частка

Структура зместа вучэбнай дысцыпліны

Структураванне зместа вучэбнай дысцыпліны здзяйсняецца праз выдзяленне ў ім узбуйненых дыдактычных адзінак (модуль, раздзел).

Структура зместа вучэбнай дысцыпліны ўключае:

- уводзіны ў дысцыпліну;
- модулі (раздзелы);
- тэмы вучэбных заняткаў;
- заключэнне.

Па кожным вучэбным модулі (раздзеле) у адпаведнасці з яго мэтамі і задачамі па фармаванню і развіццю ў студэнтаў канкрэтных кампетэнцый выкладчыкам (кафедрай) праектуюцца і рэалізуюцца пэўныя педагагічныя тэхналогіі. У ліку найбольш перспектыўных і эфектыўных сучасных інавацыйных адукацыйных сістэм і тэхналогій, якія дазваляюць рэалізаваць сістэмна-дзеясны кампетэнтны падыход у навучальна-выхаваўчым працэсе, трэба вылучыць: вучэбна-метадычныя комплексы; варыятыўныя мадэлі самастойнай працы студэнтаў, блочна-модульныя, модульна-рэйтынжавыя і крэдытныя сістэмы, інфармацыйныя тэхналогіі, метадыкі актыўнага навучання.

За аснову структуры тыпавай праграмы ўзяты модуль, які ўяўляе сабой узбуйненую і цэласную дыдактычную адзінку працэса навучання і зместа, які мае адносна завершаны характар.

Рэкамендуемыя метады (тэхналогіі) навучання

У ліку эфектыўных педагагічных метадык і тэхналогій, якія садзейнічаюць прыцягненню студэнтаў да пошуку і кіраўніцтва ведамі, набыццю вопыта самастойнага вырашэння разнастайных задач, патрэбна вылучыць:

- тэхналогіі праблемна-модульнага навучання,
- тэхналогіі вучэбна-даследчай дзейнасці,
- праектныя тэхналогіі,
- камунікатыўныя тэхналогіі (дыскусія, прэсканферэнцыя, мазгавы штурм, вучэбныя дэбаты і іншыя актыўныя формы і метады),
- метады кейсаў (аналіз сітуацыі),
- гульневыя тэхналогіі, у рамках якіх студэнты ўдзельнічаюць у дзелавых, ралявых, імітацыйных гульнях, і інш.).

Мэтазгодна ўкараняць у практыку правядзення семінарскіх і практычных заняткаў метадыкі актыўнага навучання, дыскусійныя формы ў мэтах фарміравання сучасных сацыяльна-асобасных і

сацыяльна-прафесійных кампетэнцый выпускніка ўстановы вышэйшай адукацыі.

Самастойная работа студэнтаў

Самастойная работа студэнтаў – мэтанакіраваная вучэбная дзейнасць студэнтаў, якая здзяйсняецца пад непасрэдным ці апасрэдаваным кіраўніцтвам выкладчыка.

Мэтай самастойнай работы студэнтаў з’яўляецца павышэнне канкурэнтназдольнасці выпускнікоў установы вышэйшай адукацыі праз фармаванне ў іх кампетэнцый самаадукацыі.

Кампетэнтнасны падыход прадугледжвае ўзмацненне практыкаарыентаванасці адукацыйнага працэса і ролі самастойнай дзейнасці студэнтаў па вырашэнні задач і сітуацый, якія імітуюць сацыяльна-прафесійныя праблемы. Самастойная работа студэнтаў прадугледжвае выкананне кантрольных работ, падрыхтоўку рэфератаў, азнаямленне з навукавай, навукова-папулярнай, хрэстаматыйнай літаратурай, напісанне эсэ, курсавых работ, аналіз канкрэтных сітуацый і інш.

Дыягностыка прафесійных і сацыяльна-асобасных кампетэнцый студэнта

Патрабаванні да здзяйснення дыягностыкі

Вызначаецца наступная працэдура дыягностыкі дасягненняў (кампетэнцый) студэнта:

- вызначэнне аб’екта дыягностыкі;
- выяўленне факта вучэбных дасягненняў студэнта з дапамогай крытэрыяльна-арыентаваных тэстаў і іншых сродкаў дыягностыкі;
- вымярэнне ступені адпаведнасці вучэбных дасягненняў студэнта патрабаванням стандарта;
- ацэньванне вынікаў выяўлення і вымярэння адпаведнасці вучэбных дасягненняў студэнта патрабаванням стандарта (з дапамогай шкалы ацэнак).

Шкалы ацэнак

Ацэнка вучэбных дасягненняў студэнта на экзаменах праводзіцца па дзесяцібальнай шкале.

Ацэнка прамежкавых вучэбных дасягненняў студэнтаў, якая выконваецца паэтапна па канкрэтных тэмах ці модулях вучэбнай дысцыпліны, здзяйсняецца кафедрай у адпаведнасці з абранай установай вышэйшай адукацыі шкалой ацэнак (дзесяцібальнай, стобальнай).

Дыягнастычны інструментарый

Для дыягностыкі кампетэнцый, выяўлення вучэбных дасягненняў студэнтаў пры прамежкавым і выніковым ацэньванні (залік, экзамен) рэкамендуецца выкарыстоўваць:

- тэсты;
- комплексныя кантрольныя работы з рознаўзроўневымі заданнямі;
- залік;
- экзамен.

У выніку вывучэння дысцыпліны студэнт павінен умець ажыццяўляць пошук, сістэматызацыю і аналіз інфармацыі па гісторыі музейнай справы, выкарыстоўваць гэтую інфармацыю з мэтай укаранення новых тэхналогій і інавацый у сучасную музейную дзейнасць, фармуліраваць і прапанаваць новыя ідэі ў галіне.

АСНОЎНАЯ ЛІТАРАТУРА

1. Беларускія музеі. Гісторыя. Хроніка. Сучаснасць. Мн., 1998.
2. Бярэйшык Л.У., Гужалоўскі А.А. Музеі замежных краін. Ч. 1. Музеі Еўропы. Мн., 2004.
3. Бярэйшык Л.У., Гужалоўскі А.А. Музеі замежных краін. Ч. 2. Музеі Азіі, Амерыкі, Аўстраліі, Афрыкі. Мн., 2008.
4. Грицкевич В. П. История музейного дела до конца XVIII века: В 2 ч. Спб., 2001.
5. Грицкевич В. П., Гужаловский А.А. История музеев мира. Мн., 2003.
6. Гужалоўскі А. А. Гісторыя музейнай справы Беларусі. Вуч.-метадыч. Дапаможнік. Мінск: БДУ, 2012. – 303 с.
7. Гужалоўскі А. А. Музеі Беларусі. 1918 - 1941. Мн., 2002.
8. Гужалоўскі А. А. Музеі Беларусі. 1941 - 1991. Мн., 2004.
9. Гужалоўскі А. А. Нараджэнне беларускага музея. Мн., 2001.

ДАДАТКОВАЯ ЛІТАРАТУРА

1. Алексеев Л. В. Археология и краеведение Беларуси XVI в. — 30-е годы XX в. Мн., 1996.
2. Боханов А. Н. Коллекционеры и меценаты России. М, 1987.
3. Лысикова О. В. Музеи мира. М, 2002
4. Мезенцева Г. Г. Музеезнание. Київ, 1980.
5. Музей и власть.; Государственная политика в области музейного дела (XVIII-XX вв.). Ч. I. М, 1991.
6. Овчинникова Б. Б., Чиждова Л. В. Из истории русских музеев. Екатеринбург, 1992.
7. Фролов А. И. Основатели российских музеев. М, 1991.
8. 100 великих музеев мира. Авт.- сост. Н. А. Ионина. М, 1999.
9. Hudson K. A. Social History of Museums. London, 1975.
10. Malinowski K. Prekursory muzeologii polskiej. Poznan, 1970.
11. Murrey D. Museums, Their History and Their Use: With a Bibliography and List of Museums in the United Kingdom. Vol. 1-3. Glasgow, 1904.
12. Wittlin A. The Museums. Its History and its Tasks in Education. London, 1949.